

מרכז הלכה והוראה

כלי ראשון

במקורות שלפניכם נלמד דין כלי ראשון. האם כלי ראשון הוא מן התורה? מה ההבדל בין כלי ראשון ובין תולדות האור? [אותיות א-ג]. האם ישנו איסור בכלי ראשון לאחר שירד מיד סולדת? לימדו את אות ד' ואת ההבנות השונות בדברי הירושלמי; סיכום דיני כלי ראשון – לימדו את הבית יוסף, שו"ע ונושאי הכלים [אות ה]. האם ניתן לחמם בקבוק של תינוק ולהתכוון להוציאו מן האש טרם שיגיעו ליד סולדת? [אות ו].

- א. שבת מב. משנה "האילפס והקדירה" והגמ' עד המשנה הבאה; רש"י; תוס' ד"ה לכל וד"ה והיינו.
- ב. ירושלמי, שבת פ"ג ה"ד "תני רבי יוחנן בן נורי" עד סוף ההלכה; ירושלמי שם ה"ה "רבי יצחק בר גופתא... מהלך תחתיו" (השני); קרבן העדה ופני משה; רמב"ן ע"ז עד: ד"ה הא דתנן גת מ"ובסוף שאלו ר' יצחק בר גופנא... אפי' לכתחילה מותר דלאו בישול הוא כלל"; ר"ן כ. באלפס ד"ה ודאמר' "אמר רבי זעירא... אלא כשהאור מהלך תחתיו" [בה"ל ש"ח, ד ד"ה והדחתן].
- ג. רמב"ם שבת פכ"ב ה"ו; ערוך השולחן ש"ח, כ-כא, לט; אגלי טל אופה [כג] ב; אג"ט אופה סעיפים יא-יב; [שביתת השבת מבשל, ו-ח].
- ד. כלי ראשון שאין היד סולדת בו: ש"ך יו"ד סימן ק"ה ס"ק ה' מ"וכל חום היינו דווקא"; מג"א ש"ח ס"ק כח; [פרי חדש, יו"ד סוף סימן ס"ח (ס"ק יח) – זהו הסבר ארוך מאוד המסכם ודן בכל דיני כלי ראשון, כלי שני ועירוי]; ביאור הגר"א, ש"ח, ט; ביאור הגר"א יו"ד ק"ה ס"ק יג; מ"ב ש"ח ס"ק סד.
- ה. כלי ראשון שאיננו רותח אך היד סולדת בו וסיכום ענייני כלי ראשון: בית יוסף ש"ח, ט "כלי ראשון מבשל אפילו..." (עד הסוף "והולך ומתקרר"); שו"ע ש"ח ט, ונ"כ.

חדושי עבודה זרה פרק חמישי הרמב"ן

ובסוף שאלו ר' יצחק בר גופנא בעי קומי

ר' מונא עשה כן בשבת חייב משום מבשל עשה כן בכשר בחלב חייב משום מבשל, אמר ליה כההיא דאמר זעירא אי זהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו, וכא איזהו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו. ופירושו ברור שר' יצחק בר גופנא בעי בכלי ראשון נמי דהיינו באלפס וקדירה שהעביר מרוחחין דמתני' אם עבר ועשה כן חייב הוא משום מבשל או לא, ופשוט ליה שהוא פטור אבל אסור שאין בישול ברור אלא באור מהלך תחתיו, וכך אמרו שם בירושלמי מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני אמר ר' יוסי כאן היד שולטת בו כאן אין היד שולטת בו א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת בו אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני, ש"מ הרחקה מדבריהם הוא. ואע"פ שריכה הכתוב אפי' עירוי גבי קדשים, התם משום בלוע הוא, שאפי' אתה עושה עירוי בכלי ראשון לבשל תבלין שניתנין לתוכו מ"מ מה שעירה מכלי ראשון לכלי שני לא נתבשל בשני כלל, אלא דרבי רחמנא בלוע בלא בישול כדאיחא בפ' דם חטאת.

למדנו לדברי הכל שאין בישול גמור אלא באור מהלך תחתיו, תדע דהא איתמר התם ברידן (שבת פ"ב ב) מלח אינה כתבלין ובכלי ראשון נמי לא בשלא, וה"ה לבשרא כדאיחא ע"ה צריכא מילחא בשולא כבשרא דתורא, אלמא אין בישול ברור אלא באור מהלך תחתיו ואפי' לתבלין, ולדברים הקשים בבשול אפי' לכתחילה מותר דלאו בישול הוא כלל,

- ו. הפשרה במקום שיכול להגיע ליד סולדת: שבת מ: "ת"ר מביא אדם... שתפוג צינתן"; רש"י שם; תוס' מח. ד"ה מאי שנא "ונראה לרשב"א דהא דשרינן... דחוק קצת"; רמב"ם פכ"ב ה"ד [רא"ש, פרק ג' סימן י; שבת מ: "אמר ר' יצחק בר אבדימי... הפשרו זהו בישול"; ר"ף, ר"ן וריטב"א שם]; טש"ע ש"ח, יד ונ"כ [חיי אדם כלל כ' סעיף יג].

פני משה כירה פרק שלישי שבת קרבן העדה

הלכה ה מתני' מיחם . הוא יורה של נחש שמרומתיו בו מים ע"ג האש: שפיהו. ליטול דמינה זמנע דעל המיחם קאי והכי מיתפרסח שפיה המיחם מעל האש ויש בו מים חמין לא יתן לחובו מים זנונין ומשקין כשביל שיחמו דאע"ג שפיה מעל האש מ"מ הואיל וכלי דאזון הוא מבשל: אכל טמן הוא לחובו כדי להפסידו. כלומר שטמן בו מים זנונין מרובין שיעשו הכל שופרין ומייה לא חידה מייה הא מיחם שפיה ממנו המים לא יתן לחובו זים זנונין כל עיקר דהא ליחם אלא דבזה מני הדין הוא שלא יתן לחובו זים מושקין כשביל שיחמו אכל טמן לחובו מים זנונין מרובים כדי להפסידו: אע"ג דכפטייה ממנו המים ונותן לחובו מים זנונים מרובים מלך הוא חת המיחם שמתוקו כדרך הלניין שמתוקין חת כלי המתכות הם משום דלא מתכוון לך וק"ל כ"ג דדבר אין מתכוון מותר: ולחך הכים . וסידור הלנין דנקט בתרומיהו כדי להפסידו משום דלף לחך הכים שים בו מים חמין לרך שחן לחובו זנונין ורובין שהא בהן שיעור כדי להפסידו וז"ל קסבר האי תנא דכל שני נמי מבשל הוא ולא ק"ל כותיה כהא אלא דנקטינן כלי שני חמין מבשל: האילפס והקדירה שבעירין. מעל האש מרומתיו לא יתן לחובה תבלין דכלי ראשון הוא ומבשל ודוקא תבלין אכל מלח אפילו בכלי ראשון לפי שאינו מתבשל ביטול גמור אלא נקדירה מע"ג האש: אכל טמן הוא. תבלין לחוך הקערה שפיה לחובה מן הקדירה: או לחוך התמחין. שהוא כמין קערה גדולה שלפעמים מפרה הכל בתחלה לחובו וממנו חל הקערה דכלי שני הוא ואינו מבשל: ר' יהודה אומר וכו'. ארשא קאי ולקולא הוא דפליגי אשכ"ל בכלי ראשון הוא נותן חת התבלין חין מדבר שים בו חמת ועד שני מבשלין חת התבלין. והין הלכה כר' יהודה:

הלכה ד מתני' מיחם שפיהו * לא יתן לכותו מים צונין בשביל להפשירן: שייחמו אבל נותן הוא לחובו ולתוך הכוס כדי להפשירן:

הלכה ד מתני' מיחם . קומקמן של חמין:

תני רבי יוחנן בן נורי אומר י *ממלא הוא אדם חבית של מים ונותנה כנגד המדורה לא בשביל שתיחם אלא בשביל שתפיג צינתה. יורד הוא אדם ומובל בצונן ועולה ומתחמם כנגד המדורה דברי ר"ם. י וחכמים אסרין. יאות א"ר מאיר. ומה מעמון דרבנן. ייבא כיו דבר *רבי זעירא בשם רב יהודה מותר להפשיר בבקום שריד שולמת. ואמור להפשיר במקום שאין היד שולמת. אפי' בשיש שולמת עד *איכן. ר' יודה בר פזי ר' סימון בשם רבי יוסי בן חנינה עד שיהא נותן ידו לתוכה והיא נכזית. הכל מודין בכלי שני שהוא מותר. מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני. א"ר יוסי כאן היד שולמת. וכאן אין היד שולמת. א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולמת. *אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני. אמר רבי מנא הין פינכא דאורזא מסייע ליה לאבא. הין פינכא דגריסא מסייע ליה לאבא. דאת מפני ליה מן אתר לאתר ועד כדון הוא רוחח: **הלכה ה מתני' מיחם** * האילפס והקדירה שהעבירן מרומתיו לא יתן לחובו תבלין אבל נותן הוא לחוך הקערה או לחוך התמחין ר' יהודה אומר אבל הוא נותן חמין מדבר שיש בו חמת וציר:

לא בשביל שתיחם. לא שיהיה אפשר שיחמו שם: אלא בשביל שהפיג לינתה. במקצתן שפיו שמתחלק כמו וריתו לא נמר מתרגמין וריתיה לא פג: ומתחמם כנגד המדורה. אף על פי שמשפיר המים שעליו: יאות אמר ר' מאיר. שפיר קאמר ר"מ דהכי אין איסור בהפסד מ"ט דחכמים דאסרו: ומשני יבא כ"י. אחיא כי האי דאמר רבי זעירא: ה"ג ואפילו במקום שהיד שולמת עד איכן. ר"ן: עד גדי שהוא טמן ידו. לתוך דבר העומד ומתחמם וככיתיה יד: כאן בכלי שני.

הלכה ה מתני' שהעבירן

מן האור: מרומתיו. בין השמשות: לא יתן לחובו תבלין. משהחך דכלי ראשון כל זמן שרותה מבשל: אכל טמן הוא לחוך הקערה. דכלי שני אינו מבשל: תמחין. כעין קערה גדולה שמערה כל האילפס לחובה ומשם מערס לקערוס: חוך מדבר שים בו ליר או חמתן. שהן מבשלין חת התבלין כשהן רוחחין: ליר. הנוסף מן הדגים כשיכבישם אותו במנכס:

פשה כן בשבת. אם שירה בשבת מי חייב משום מבשל דהפילו מדלוריהא חשוב בשול או לא וכן מביעיה ליה בבשר בחלב: א"ל. כי האי דאמר ר"ז איזהו מלוע גמור דלא מחמין: כל שהאור מהלך תחתיו. שעדיין הוא על האש: וכאן. בשבת ובבב"ח לא מיקרי מבשל לחייבו עליו אלא כל שהאור מהלך תחתיו:

רבי יצחק בר גופתא בעא קומי רבי מנא עשה כן בשבת חייב משום מבשל. עשה כן בבשר וחלב חייב משום מבשל. א"ל כיו דמר ר' זעירא *ואי זהו הלום ברור כל שהאור מהלך תחתיו. וכא איזהו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו.

יורד הוא אדם וכו' וחכמים אסרין. להפסידו נחש שפיהו ויכול הוא להשיע ידו ואסור להפסידו כמקום שאין היד שולמת וכאן הואיל ויש בו כנגד המדורה הויה כמו במקום שאין רבי יודה בן פזי וכו' עד שיהא נותן ידו לשם והיא נכזית וכפחות מבלי אפי' הוא חם הרבה נקרא היד שולמת: הכל מודים וכו'. אשכנחא דברי יהודה ורבנן כמתני' קאי ומפרש דלא פליגי רבי יהודה אפי' דכלי שני הוא. והכל מודים שאינו מבשל וזר ע"ג הוא דפליגי ולקולא דברי ר' יוחנן: * מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני. כלומר וכהאי גוונא הוא דמתלקין ביניהן ויעמא מתי ופליגי בה אמוראי: אמר ר' יוסי כאן

היד שולמת וכו'. כלומר הא דהתירו בכלי שני מפני שהיד שולמת בו ואינה נכזית אבל בכלי שני אין היד שולמת ולפי יוסי חת בכלי שני היד נכזית בו אמר: א"ר יונה. דלא היא חלה כאן וכאן אין היד שולמת וכלומר הא דהתירו בכלי שני אפי' הוא רוחח כל כך שאין היד שולמת בו והיינו עמא שהתירו מפני שיעקר הדבר יצא חלה משום הרחק שלא יבא נכשל ע"ג האור והלך בכלי ראשון עמו הרחק ולא יבא ליתן לחובו לחיבו בעודו ע"ג האור אבל בכלי שני לא עמו הרחק דכלי שני הוא נכזית וכו'. וברסי' לכה לעיל כפי' ומעשרות וכן הא דלקמן: אמר ר' זנא הן שניבא דלרזא מסייע לאבא. איך ר' יונה דר' מנא כריה חת כלומר שרוחין חת ליה הקערה של אורו ועל גריסין שמתפין חתה מלחך לאחר ועדיין הוא רוחח האור או אריסין והרי דלף בכלי שני הוא רוחח לפעמים היד נכזית בו אלא דעמא חת הוא מפני שלא יפשו הרחק בכלי שני:

פשה

כן בשבת וכו'. כלומר דהנעיל היא למחן דס"ל שירי בכלי ראשון הוא חת לענין חיוב נמי היא כך שאם נשה כן בשבת חיוב הוא משום מבשל וכן כבא ותלב דהוי כשביל גמור או דילמא כי קאמר לענין חסיד גרידה בשבת או כבשר בחלב הוא דקאמר אכל לא לענין חיוב ומשום ביטול: א"ל האי מילתא שפיעא ליה כהאי דא"ר יורה כפי' דהיה חיובו הלום כבוד שמיב כהלה כל שהאור מהלך תחתיו וכו' ה"ג כן איזהו תבשיל ברור שחייבין עליו משום מבשל כל שהאור מהלך תחתיו לאפי' כן שירי זנונין איסור גרידה הוא דלמריין דהוי בכלי ראשון:

זמנים. הלכות שבת פכ"ב

מגיד משנה

ף מיחם

שפנה ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו מים צונן כדי להפשירן. ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן וזולתו. החמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שהוא מחממן הרבה. וכן קדרה רותחת אף על פי שהורידה מעל האש לא יתן לתוכה תבלין אבל נותן לתוכה מלח [ה]שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה. ואם יצק התבשיל מקדרה לקערה אע"פ שהוא רותח בקערה מותר לו ליתן לתוך הקערה [ו]תבלין שכלי שני אינו מבשל:

ף מיחם שפנה ממנו מים וכו'. שם (דף מ"א) אוקמתא על המשנה מיחם שפנה ממנו מים לא יתן לתוכו מים מועטין כדי שיוסמו אבל יתן לתוך מים מרובין כדי להפסיר ואעפ"י שנדחית אוקמתא זו שם הדין אמת הוא ואין כאן משום לירוף כמו שהזכרתי פ"ב: ומותר לצוק וכו'. כבר נחבאר זה למעלה: וכן קדרה רותחת וכו'. משנה (דף מ"ב:) האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוך תבלין אבל יתן לתוך הקערה ולתוך התמחוי. ואמרו שם בגמרא בלישנא בתרא דמלח אפי' כלי ראשון לא בשלה וכו' פ' בהלכות ופירש"י ז"ל שכהוא נותן תבלין לתוך הקערה דוקא אחר שהרותחין בתוכה אבל למה לתוך הקערה תבלין תחלה ולערות עליהן רותחין אסור מפני שעירוי כלי ראשון מבשל והרי הוא לענין זה ככלי ראשון וכן יראה מלשון רבינו. אבל קצת מפרשים התירו אפי' עירוי כלי ראשון לפי שאינו מבשל. וזה נראה דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל להלכה אבל למעשה ראוי להחמיר כדברי רש"י ז"ל:

טל

מלאכת האופה

אגלי

יא המבשל [כב] בתולדת האש כגון המגלגל ביצה או שאר דברים שיש בהן משום בישול על גבי המיחם שהוחם כבר באש או ע"ג חול או ע"ג מתכות שהוחמו כבר באש עד שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ה"ז תולדת מלאכת מבשל וחייב. וי"א שהוא אב מלאכה:

יב המבשל ע"י מים רותחין שהוחמו באש [כג] כגון שהניח דבר המתבשל בתוך מים רותחין אף אחר שסילקן מהאש כל זמן שהיד סולדת בו הרי זה חייב. והוא שהוחמו המים על האש באותו כלי עצמו והוא הנקרא כלי ראשון. ויש אומרים שאין הבישול

(ג) ויותר מזה שגם מהרמב"ם משמע דאין מיוז בכלי ראשון מן המורה. שדין נתינת תבלין לתוך הקדירה כחצו הרמב"ם בפכ"ב מה"ש [ה"י] בין השבותים וכחצו בלשון לא יתן. וכן איסור נתינת מים כנגד המדורה כחצו בלשון אסור וכלל כ"ל הרמב"ם בפ"א מה"ש [ה"ג] שנמקום שאמר אסור לעשות כך או אין עושין כך מכין אותו מכות מרדות ואינו אלא מדרבנן. הרי דס"ל דבישול דכלי ראשון הוא רק מדרבנן. והיינו משום דס"ל כהירושלמי [כה]. דאין בישול ברור אלא אם האור מהלך תחתיו. וע"כ בכלי ראשון פטור. וכן כנגד המדורה דאינו תחתיו. ואם הי' נוגע הקדירה באש אף מן הנד ודאי דינו כמו תחתיו אך כנגד המדורה דפירש הרא"ש מרחוק [שאינו נוגע] אינו בישול מה"ת. ותמהני שלא ראיתי בשום ספר שמביא רא"י מהרמב"ם הנ"ל דסבירא ל"י דבישול דכלי ראשון אינו מה"ת:

[3]

ערוך הלכות שבת סימן שי"ח השרתח

לפי כבוד נתבאר דכלי ראשון מבשל ובארנו בסעיף
 ך' דמדברי הרמב"ם מתבאר דזהו מדרבנן ומן
 התורה אינו מבשל אלא בעומדת על האש ושכן
 מתבאר מהש"ס וירושלמי ע"ש אבר מדברי המור
 וש"ע לא משמע כן והגם שלא דקדקו לחלק בין
 דאורייתא לדרבנן מ"מ משמע משטחיות דבריהם
 דהוי בישול גמור מן התורה וכן משמע מדברי
 רבותינו בעלי התוס' בשבת ומ"כ: ד"ה אכל ע"ט וכן
 בשארי מקומות אבל מדברי רש"י שם משמע להדיא
 כדברי הרמב"ם ושכתב ד"ה דכלי ומותר ליתן אפילו בכלי
 ראשון משהעבירו מן האור עכ"ל הרי שהפריש בין זליז והר"ן
 ע"ש כתב דהירושלמי סובר כן ולא הש"ס שלנו ע"ש ולענין
 ז"ע שהרי גם בה"ס משמע להדיא כן כמ"ס בסעיף כ"א
 ע"ט:

ך' ובפכ"ב דין ה' כתב דבר שנחבשל קודם השבת
 או נשרה בחמין מלפני השבת אע"פ שהוא עכשיו
 צונן מותר לשרותו בחמין בשבת וכו' עכ"ל ואין
 להקשות הא כתבנו דמדרבנן אסור דבאמת כן הוא
 ולכן דקדק לומר מותר לשרותו בחמין כלומר ולא
 לבשל ולשון המשנה כן הוא וקמ"ה: כ"ש שבא בחמין
 מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת ע"ש ולא
 קאמר מבשלין דבישול ודאי אסור וגם אין לשאול
 כיון דאמרו סתם שורין בחמין משמע אפילו כלי
 ראשון דאל"כ היה לו לבאר כרי שלא נכשל בהלכה
 וא"כ הא קי"ל דכלי ראשון מבשל אך באמת המדקדק
 בדבריו שם ימצא דגם כלי ראשון אינו מבשל מן
 התורה ומן התורה אין בישול רק כשהקדירה עומדת
 על האש:

כ"א ודבר זה מבואר בירושלמי כירה וה"ל ה"ז שאומר
 שם אין לך הלום ברור אין לך תבשיל ברור
 אלא כל שהאור מהלך תחתיו ע"ש ומקודם זה וה"ל ד'
 אומר עשו הרחקה לכלי ראשון ולא עשו הרחקה לכלי
 שני ע"ש כלומר דחכמים אסרו כלי ראשון משום
 הרחקה ומש"ס שלנו מבואר ג"כ כן דעל משנה דהאילפס
 והקדירה ומ"כ: אומר הש"ס לחד לישנא הני ר' חייא
 מלח אינו כתבלין דאפילו בכלי ראשון גמי לא בשלה
 והיינו דאמר ר"ג צריכא מילחא בישולא כבישרא
 דתורא ע"ש והרכה תימא דא"כ מותר מן התורה
 לבשל בישרא דתורא ומלח בהמיה אלא ודאי דבכלי
 ראשון לא בשלה אבל כשעומדת על האור בשלה
 והרמב"ם ביאר זה שם בדין ו' במלות קצרות וז"ל
 וכן קדירה רותחת אע"פ שהורידה מעל האש לא יתן
 לתוכה תבלין אבר נותן לתוכה מלח שהמלח אינו
 מתבשל אלא על גבי אש גדולה עכ"ל הרי להדיא
 כדברינו וגם ניו"ד סי' ס"ח נאמרו זה ע"ש וקל"ט מזה העיר
 ע"ש הפ"ח ע"ש ודבר חדש הוא אך האמת כן הוא וזהו
 תנין מה שהרמב"ם כתב הרכה דיני בישול בפכ"ב ולא בפ"ט
 ודוק:

שפתי יורה דעה קה תערובות כהן

יש פוסקים דאף על גב דכלי שני אינו מבשל [מכל מקום] ^(ט) מנליע ומפליט, וכן דבבר מאלכל יש לקלוף במקום שאין הפסד כל כך, אבל על כל פנים אין לאסור כולו בכלי שני. וכן מהרש"ל בתשובה שם לא כתב דמנליע אלא כדי קליפה, ומימה על מה שכתב בספרו ^(י) שם שנתן] פרק כל הבשר [חולין פ"ח] סימן ע"א לאסור כולו. ^(י) ובצ"ח בסיומן זה [עמוד רפג ד"ה ולענין] מחמיר ביותר וסובר דכלי שני מפליט ומנליע כאחד ואוסר כולו, והוא תמוה. ואנן קיימא לן לתומרא דעירוי דכלי ראשון מבשל כדי קליפה, ^(י) והלכך לענין שנת ובשר בחלב אסור, ^(י) ואפילו בעירוי שנפסק הקלות ^(י) מנליע מיהא כדי קליפה לטובי עלמא, וכמו שכתבו הפוסקים, וכדמוכח בפרק כיצד לולין [פסחים] דף ע"ו ע"א. ואף על גב דמדברי הר"ב סימן ס"ח סעיף י' נראה דאם עירה מכלי ראשון על התרנגולת למוגלה ונפסק הקלות, אין צריך אפילו קליפה, היינו משום דאינו מפליט ומנליע כאחד, אבל

מכל מקום ^(י) מנליע, והכי משמע להדיא מתוספות דנחמין [סע] והמרדכי [סע] והגהות אשר"י [סע] והר"ן דסוף עבודה זרה [גה], נ ד"ה נסיקין. מיהו ודאי דכגי בקליפה, ואינו מנליע יותר. והכי מוכח מהא דכתבו הפוסקים והטור [עמוד רד] והמחבר סימן ז"א סעיף ד' בחלב רותח שנפל על צמר זונן דקולף הבשר ומותר, וכן הוא בש"ס פרק כיצד לולין שם. וכל חוס היינו דוקא כשהיד סולדת בו, אבל אין היד סולדת בו אפילו הוא כלי ראשון ^(י) ועומד על האש אינו אוסר

כלל, וכן כתבו הפוסקים ראשונים ואחרונים בדוכתי טובי. וכן כתב מהרש"ל פרק כל הבשר [סע] סימן ע"א, אלא שאחר כך כתב, אלא דמסתפינא להקל בכלי ראשון שעומד על האש כל זמן שהוא חס אפילו אין היד סולדת בו, דעשו הרחקה לכלי ראשון, כדאימא צירושלמי כו'. ^(י) ולא ירדתי לסוף דעתו, דהרי צירושלמי פרק מרה [שנת פ"ג הלכה ד] אימא דעשו הרחקה לכלי ראשון שאין היד שולטת בו, והיינו שאין להיד שליטה בו דהיינו היד סולדת בו, אבל כשהיד שולטת בו מוכח הסם צירושלמי להדיא דשרי לכוני עלמא, וכן הסכמת הפוסקים. וכן פסק בתורת מטאת כלל נ"ז דין י"ב, אלא דבכלל כ"ג דין ג' פסק מהרש"ל [סע ג, ד] וטור [עמוד רפא] דלונן לתוך חס שאין היד סולדת בו צריך קליפה, ^(י) וצריך לומר דסבירא ליה דאף על פי שאין היד סולדת בו מנליע כדי קליפה. ^(י) וכן יש להחמיר, אף על פי דמדברי שאר הפוסקים לא נראה כן, ודו"ק היטב:

(י) (ט) ליוהר בדבר לבתחילה אבל בדיעבד מותר בלא קליפה ובהרחקה בעלמא מני: [הגה] ועיין לעיל סימן ס"ח כ"ג וצ"ב י"א וצ"ה י"א נמצאו דיני כ"ג כלי שני ועירוי:

ביאור הגר"א

כו'. משמע מכל זה שכלי שני אף אין מנליע. וגם מוכח מירושלמי הגי' דאף כלי ראשון דוקא שהיד סולדת בו, וכן אמרו בפרק ג' דשבת (מ' ב') אחר מים ואחד שמן ^(י) כו', ועיין תוספות שם [ד"ה ושמן]. וזהו שכתב (ש"ע) שהיד כו'. ואמר ואוסר כולו, כנזכר לעיל [סיק' ה] מהא דטיפת חלב כו' [חולין ק"ה, א]. ואמר כלי ראשון, ר"ל אפילו אינה על האור, כמו שכתוב בשבת שם האלפס כו' (מ"ג ע"א), המיחם שפינהו כו' (מ"א ע"א) וכמה מקומות שם. ואף על גב שבירושלמי הגי' אמרו כל שהאור מהלך תחתיו, ר"ל בכלי שהיה האור מהלך תחתיו (דלא כהרמב"ן בסוף עבודה זרה ע"ד, ב שנחמק צניות צירושלמי), וכן בחולין ק"ד ב' שמה יעלה באלפס ראשון: (ליקוט) ויש אומרים כו'. וראיות הרשב"א [תורה הבית בית ד שער א ב, א] ממליחה [חולין ק"א, ב] דבולע כדי קליפה, אין ראיה, דשאני מליח שהוא כרותח דצלי וסלקא דעתא דאפילו כרותח דמבושל לאסור כולו, כמו שכתוב [שם] צ"ז ב'. וראייתו [שם א סוף ע"ד] ממה שכתוב [שם] ח' ב' לא ליסחוף כפלא כו', התם הכי פירושו, שמה ישאר החלב עליו וימלח או יעלה עמו. וראייתו ממה שכתוב [שם] בסתק של גרים דקולף, שאני שם אנב דוחקא דסכינא דבולע כדי קליפה אף בכלי שני להברי הכל, וכמו שכתוב בסימן צ"ד סעיף ז' בהג"ה, וכמו שכתבתי שם [סיק' כו] אף למאן דאמר [חולין שם] צונן כו' (ע"כ):

[יג] ויש אומרים שגם כו'. וכן משמע בירושלמי פרק ג' דשבת [הלכה ד-ה] ופרק א' דמעשונות [הלכה ד'] [ד] עד היכן, רבי יודא בר פוי רבי סימון בשם רבי יוסי בר חנינא עד כדי שיהא נתון ידי לחוכה והיא נבית. הכל מורים בכלי שני שהוא מותר. מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני, אמר רבי יוסי בר בון כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת, אמר רבי יונה כאן וכאן אין היד שולטת, אלא עשו הרחקה לכלי ראשון [עין מה שכתבתי צ"ח סימן ס"ח סעיף ט' ס"ק טו] ולא עשו הרחקה לכלי שני. אמר רבי מנא הדין פינכא דאורייתא מסייע לאבא, ההין פינכא דגרוסא מסייע לאבא, דאת מפני ליה מאתר לאתר ועד כרדן הוא רתח. ר"ל, קערה של אורז ושל גריסין שהוא כלי שני והוא רותח, והוא מסייע לרבי יונה שיד סולדת בכלי שני ואפילו הכי אינו מבשל. מהו ליתן תבלין מלמטן ולערות עליהן מלמעלן, רבי יונה אמר אסור, עירוי ככלי ראשון הוא, חיליה דרבי יונה מן הדא אחד שבישל ואחד שעירה לתוכו רותח. אמר רבי יוסי תמן כלי חרס בולע, תבלין אינן מתבשלין. ר"ל, לעולם עירוי ככלי שני, ותמן האיסור משום בלוע, וכלי חרס בולע אף בכלי שני, מה שאין כן לענין שבת שהאיסור משום בישול. התיב רבי יוסי בר בון והתני אף בכלי נחושת כן, אית לך מימר כלי נחושת בולע. ר"ל, הכלי נחושת ודאי אף אין בולע בכלי שני, אלא שמע מינה דעירוי ככלי ראשון. מהו לערות עם הקילות. ר"ל, והואיל והקילות ארוך מצטנן. אמר רבי חנינא בריה דרבי הלל מחלוקת רבי יונה ורבי יוסי. ר"ל, תלוי גם כן במחלוקת הגי' רבי יצחק בר נפחא בעא קומי רבי מנא, עשה כן בשבת חייב משום מבשל, עשה כן בבשר בחלב חייב משום מבשל. ר"ל בעירוי. אמר רבי כיו, דאמר רבי זעירא איזו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו, וכא איזו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו. ור"ל, אבל עירוי אף על גב שהוא ככלי ראשון, אינו אלא שמבליע ומפליט, כמו שכתוב בדבחים צ"ה ב' בלוע בלא בישול

זמנים. הלכות שבת פכ"ב

מניד משנה

ד מביא אדם קיתון של סים וכו'. צרייתא
 שם (דף מ'): קרוב ללשון רבינו
 ושם מימרא אחד שמתן ואחד מים יד קולדת בו
 אסור אין יד קולדת בו מותר. היכי דמי קולדת
 אמר רבא כל שכריסו של תינוק נכזית הימנו,
 והמפרשים נחלקו צפי' דברים אלו רש"י ז"ל
 פירש שמומר להפסיד כנגד המדורה וקרוב לה
 אפי' במקום שאם יונח שם הרבה יתבשל לגמרי
 שכיון שהוא מזהר שלא יעמוד שם אלא שיעור
 ההפסד מותר וזהו שלא יחמנו הידים בכדי שיהא
 כריסו של תינוק נכזית מהם. וקצת מפרשים אמרו
 שלא התירו ההפסד אלא במקום שא"א לנא בו
 לעולם לדי ביטול ושיעור יד קולדת על מקום
 ההפסד הוא ולא על המים המופשרים. וכחב

הרשב"א ז"ל שאף לדברי רש"י ז"ל על גבי המדורה ממש אסור להפסיד ודעמו ז"ל להחמיר
 בדברי שאר המפרשים ז"ל ודעת רבינו כדברי רבינו שלמה ז"ל. וכן דעת הרמב"ן ז"ל. וכחב
 הרשב"א ז"ל שלדברי הכל תבטל שנתבשל מע"ש ונלטין מותר לחממו כנגד המדורה אפי'
 במקום שהיס"ב והוא שלא יתן ע"ג המדורה או ע"ג כירה ואם יש קדרה נמונה על האש
 מותר לחמם על גבי הבשיל שנתבשל כל זכרו מע"ש שכיון שהקדרה מפסקת הרי זה כמתחם
 כנגד המדורה ומותר. אבל אסור להטמינו תחת הבגדים הנחונים ע"ג המיחם אבל מטיל עליו כלי כדי לשמרו מן העכברים ואינו חושש אלו דבריו ז"ל:

ד מביא אדם קיתון של מים ומניחו
 כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא כדי שתפוג צינתו.
 וכן מניח פך [ג] של שמן כנגד המדורה כדי שיפשר
 לא שיחם. וסך אדם ידו במים או בשמן ומחמם כנגד
 המדורה. והוא שלא יחמו המים שעל ידו עד שתהא
 כריסו של תינוק נכזית בהן. ומחמם בגד ומניחו על גבי
 מעים בשבת: